

УДК 811. 111'37

Дарія РЖЕВСЬКА,
 orcid.org/0000-0001-9455-4490
 викладач кафедри іноземних мов
 Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
 Національного авіаційного університету
 (Київ, Україна) by_odry@yahoo.com

КОНЦЕПТ У КОГНІТИВНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ)

Стаття є спробою об'єктивно представити існуючу картину світу, як об'єкт пізнавальної діяльності людини, що формує в індивідуальній або колективній свідомості когнітивну картину світу шляхом використання концепту як ментального образу дійсності. Важливою особливістю когнітивної науки є комплексне дослідження людського інтелекту та розуму. Проте для всіх напрямів сучасних когнітивних досліджень актуальним залишається проблема розмежування концепту і значення.

Звукосимволізм як невід'ємна частина словникового складу мови неодноразово були об'єктом дослідження в найрізноманітніших аспектах. Проте стилістичні функції звукосимволізмів у когнітивному плані залишаються маловивченою сферою, що зумовило постановку проблеми нашої наукової розвідки.

Ключові слова: концепт, фреймова семантика, когнітивна лінгвістика, звуконаслідування, фрейм.

Dariia RZHEVSKA,
 orcid.org/0000-0001-9455-4490
 Lecturer at the Language Department of
 Academic and Research Institute of International Relations
 National Aviation University
 (Kyiv, Ukraine) by_odry@yahoo.com

THE PLACE OF CONCEPT IN COGNITIVE LINGUISTICS

This article is an attempt to describe a certain picture of contemporary world as a human's cognitive activity object that is shaping a cognitive picture of the world in the individual or collective consciousness by means of using concept as a mental image of reality.

The main peculiarity of cognitive linguistics is a complex research on the human intellect and mind. One the main tasks, based on the scientific researches, is a will to give to linguistic facts and categories some psychological explanation, as well as, to find out the right correlation between linguistic forms and their mental representation of experience which they reflect in the structure of knowledge.

For all the ways of modern cognitive researches distinguishing between the concept and meaning remains the topical one. The meaning of linguistic signs – units of semantic space of language is a sum of semantic features, each of which is representing some set up concept features but not the concept in general.

Concept is not directly distinguished by means of a certain word's meaning but as a result of relation between the dictionary meaning and personal, as well as, collective experience. The basis for this concept formation are the reality facts that are treated as an object to assign.

Most of onomatopoeia, playing a role of person's expressive function, have got synonyms, expressed by means of other units or onomatopoeia. Expressive features for actions and personal states of a person are the least researched sphere of Japanese linguistics.

Mimetic words are generally accepted as a phenomenon of language. However, the actual number of words in Japanese that are expressed by sound symbolic elements is disputed by linguists. There are those who feel that language is mainly arbitrary and that sound symbolism is just a usual phenomenon; others claim that language is inherently sound symbolic and always doing attempts to equate sound with sense. There is the same question about whether Japanese language is having more or less sound-symbolic or whether it maintains a 'steady state' equally remains without a certain answer. Even if there are exceptions to every pattern in human languages, it can be demonstrated that some sound symbolism has a biological basis. It is obvious that mimetic words play a more crucial role than many linguists feel or believe.

Key words: concept, frame semantics, cognitive linguistics, onomatopoeia, frame

Постановка проблеми. Серед новітніх галузей мовознавства розглянемо когнітивну лінгвістику (від англ. cognition – пізнання), що репре-

зентує мову як засіб отримання, зберігання, обробки, трансформації й використання знань, які формують певну інформаційну систему мов-

ленневої свідомості особистості. Загальною метою когнітивної лінгвістики – виявленню специфіки формування ментальних структур і їхнього відображення в мові – нині підпорядковані фактично всі мовознавчі напрями й методи: генеративна граматика і лексична семантика, функціоналізм і семасіологія (ономасіологія), психо- і соціолінгвістика, трансформаційні й дистрибутивні методики, нейролінгвістичні розробки, філософія мови тощо. Передусім, це вказує на інтегральний характер когнітивних досліджень і зумовлює їхню масштабність і міждисциплінарність.

Важливою особливістю когнітивної науки є комплексне дослідження людського інтелекту та розуму. Одним із її головних завдань з огляду на результати наукових досліджень є прагнення надати мовним фактам та категоріям психологічного пояснення, а також знайти правильне співвідношення між мовними формами та їхніми ментальними репрезентаціями досвіду, який вони відображають у структурі знання.

Нове бачення мови як вагової «когнітивної складової частини людського мозку» помітно змінило методи, цілі та завдання лінгвістичних досліджень, де все більше переважає думка про те, що зрозуміти природу мови можна лише завдяки людській сутності та людському світосприйняттю в цілому.

Виходячи із цього, дослідження мовних проблем на сучасному етапі розвитку когнітивної лінгвістики тісно пов'язане з детальним вивченням діяльності, свідомості, мислення і мозку людини. Саме даний підхід визначає методи вивчення мовних систем, де останнім часом почали виокремлювати глибинні рівні й структурні знання, на яких вони ґрунтуються. Основний сегмент цих знань зберігається в людській пам'яті у вигляді когнітивних моделей. Варто погодитись із науково обґрунтованим твердженням, що мова – найкращий доказ існування в нашій голові різноманітних структур знання про світ, підґрунтям для яких є така одиниця ментальної інформації, як концепт. Різного типу концепти (образи, уявлення, поняття) та їхнє поєднання (картинки, гештальти, діаграми, пропозиції, фрейми) народжуються в процесі сприйняття світу, відображають і узагальнюють досвід, а також осмислену в різних видах діяльності зі світом дійсність. Мова дає можливість виявляти й об'єктивувати те, яким чином людський розум бачить і сприймає світ, як цей світ категоризується в її свідомості (Пилячик, 2017).

Нині когнітивістика зіштовхнулася із ситуацією, характерною для будь-якої нової гуманітар-

ної галузі людських знань – це міждисциплінарний характер самої науки і наявність багаточисельних, інколи взаємозаперечуючих **наукових підходів**. Окрім того, гетерогенність використовуваних методик, дифузність предмету дослідження і термінологічного різноманіття спричинили появу помилкових суджень про залежність кількості варіантів когнітивної науки від кількості когнітивістів. Саме це й зумовило **постановку проблеми** даної статті.

Когнітивна лінгвістика є наукою, що вивчає способи отримання, обробки, зберігання та використання вербалізованих знань. Це – знання про мову як таку, а також про відображену з її допомогою картину світу. Під картиною світу в найбільш загальному сенсі розуміють упорядковану сукупність знань про дійсність, що сформувалася в суспільній, груповій або індивідуальній свідомості. Картина світу, у свою чергу, поділяється на такі види, як об'єктивно існуюча, когнітивна та мовна картини світу (Пилячик, 2017).

Метою статті є спроба об'єктивно представити існуючу картини світу як об'єкт пізнавальної діяльності людини, що формує в індивідуальній або колективній свідомості когнітивну картину світу шляхом використання концепту як ментального образу дійсності.

Найбільш значущі елементи когнітивної картини світу знаходять своє відображення в мовній картині світу, під якою розуміють всю інформацію про зовнішній і внутрішній світ, що закріплюється в живій розмовній мові. Мовна картина світу виступає опосередкованою картиною світу, оскільки вона лише вербально фіксує існуючі в людській свідомості результати осмислення фактів реальної дійсності та описує так звані концепти. Перше місце в списку найбільш нечітких когнітивних термінів належить саме концепту (від лат. *conceptus* «поняття») (Соссюр, 1998).

Зокрема, З. Попова та І. Стернін зазначають, що інтенсивні дослідження в області когнітивної лінгвістики демонструють значні протиріччя в розумінні самого терміну концепт. Вивчення культурних концептів – це рух від психічних, соціально-культурних утворень до варіативної фіксації в мові (й не тільки в мові) (Кобелянська, 2013).

За характером концептуалізованої інформації вони поділяють концепти на:

1) уявлення – узагальнені чуттєво-наочні образи предметів чи явищ. Такі концепти об'єднуються в мові лексичними одиницями конкретної семантики. Уявлення статичні і є віддзеркаленням сукупності найсуттєвіших ознак окремого предмета чи явища;

2) схеми – концепт, представлений узагальненою контурною схемою. Це – гіперонім із послабленим образом;

3) поняття – концепт, що складається із загальних, суттєвих ознак предмету чи явища і є результатом їх раціонального відображення й осмислення. Наприклад, квадрат – прямокутник із рівними сторонами. Поняття вербалізується термінологічною лексикою, а також лексемами раціональної семантики типу «клієнт», «відповідач», «суддя». Воно формується в мисленні як відображення наукової та виробничої сфер дійсності (термінологія);

4) фрейми – багатокомпонентний концепт, об'ємне уявлення, певна сукупність стандартних знань про предмет чи явище. Прикладами фреймів є ресторан, кіно, лікарня;

5) сценарій (скрипт) – стереотипні епізоди з ознаками руху, розвитку. Фактично це фрейми, які розвиваються в просторі у вигляді окремих епізодів, етапів, елементів. Наприклад, стадіон – це фрейм, а відвідування стадіону, реконструкція і таке інше – сценарій;

6) гештальт – комплексна функціональна мисленнева структура, що впорядковує різні окремі явища у пізнанні. Гештальт – образ, який об'єднує динамічні і статистичні аспекти відображеного об'єкту чи явища (Кобелянська, 2013).

Для всіх напрямів сучасних когнітивних досліджень актуальним залишається розмежування концепту і значення. Представники когнітивної лінгвістики З. Попова та І. Стернін розрізняють концепт і значення слова на основі невідповідності їх структури: 1) концепт має прошарки, а лексеми мають семеми; 2) концепт має зміст, а лексеми – семантику; 3) концепт має компоненти – концептуальні ознаки, а семеми – відповідно, компоненти значення (семи); 4) концепт глобальний і не жорстко структурований, а семеми структуровані (Кобелянська, 2013).

Проте, не ототожнюючи розглянуті явища, варто погодитись із твердженням А. Бабушкіна, що саме завдяки аналізу семем отримуємо доступ до сфери ідеального у мові, виявляємо й об'єктивуємо концепти (Бабушкін, 1996), а отже, ідеальна суть концептів «схоплюється» саме словом.

Згідно з визначення А. Вербицької концепт – це об'єкт із оточення «Ідеальне», що має ім'я і відображає чітко, культурно зумовлене уявлення людини про світ «Дійсність». Отже, концепт у суто лінгвістичних дослідженнях є певним конструктором, що репрезентує асоціативне поле того чи іншого імені, не тотожного йому.

Концепт – це парадигмальна модель імені, що містить логічну та сублогічну структуру його

змісту. Такі структури утворюються відповідно до синтагматичних відносин імені, зафіксованих у текстах. Ідея нетотожності явищ концептуального і семантичного планів, що все ж таки тісно взаємопов'язані, переконливо закріпилася в сучасній лінгвістиці. Значення мовних знаків – одиниць семантичного простору мови, є сукупністю семантичних ознак, кожна з яких репрезентує визначені ознаки концепту, але не концепт у цілому.

На думку В. Телія, «концепт – це завжди знання, структуроване у фрейм, який не просто відображає вагому ознаку об'єкта, а все те, що в даному мовному колективі заповнюється знанням про сутність» (Кобелянська, 2013). Концепт є складнішим поняттям, ніж слово, яке його позначає, оскільки містить у собі семантичні обертони, які визначають специфіку національного сприйняття концепту. Проте саме в процесі сприйняття слова, що є іменем концепту, в підсвідомості людини виникає відповідний концепт. Із позиції лінгвокультурології концепт не вичерпується словниковим значенням ядерного вербалізатора концепту, хоча словникове значення слова – «імені» концепту – утворює його ядро.

Найбільш продуктивною для аналізу концептуальної системи мови є точка зору, що підтверджує існування деяких первинних концептів, із яких у процесі розвитку мови формуються інші. Концепти як накопичувачі, транслятори та інтерпретатори смислів постійно (як в онтогенезі, так і у філогенезі) модифікуються, а саме, на думку О. Кубрякової, є поняттями, що не підлягають аналізу лише на початку своєї появи, але потім, стаючи частиною системи, попадають під вплив інших концептів і самі видозмінюються (Кобелянська, 2013).

Один із різновидів структурування концептів можна представити як «концептуальний простір». У сучасній лінгвістиці є словосполучення, які вживаються дуже рідко, метафорично, нетермінологічно, при цьому часто – у невідповідних значеннях: по-перше, в якості синоніма терміну «концептосфера», під якими часто мають на увазі сукупність категоризованих, опрацьованих та стандартизованих концептів у свідомості народу, по-друге, для позначення специфічного методологічного ракурсу вивчення мови різними когнітивними засобами і, по-третє, як увесь методологічний і термінологічний апарат когнітивної лінгвістики. Отже, термін «концептуальний простір» можна використати для позначення специфічного типу організації концептів у людській свідомості та мовній картині світу.

У сучасній когнітивній лінгвістиці поняття «концептуальний простір» можна ототожнити з поняттями «ментальний простір» та «фрейм». Ментальний простір (mental space) – елемент теорії концептуальних мереж та інтеграції Ж. Фоконьє і М. Тернера. Автори називають концептуальним простором невеликі концептуальні пакети, які контрастують, залежно від того, про що ми думаємо та говоримо (Селіванова, 2006).

Питання про співвідношення концепту, семантичного поля та фрейму в лінгвістиці ще недостатньо досліджене. Ці поняття зазвичай розглядають окремо одне від одного, оскільки вони відносяться до різних напрямів сучасного мовознавства: когнітивної лінгвістики (концепт, фрейм) та теорії мови (поле). Проте спроби спільного осмислення цих феноменів лінгвістами вже відбувалися.

Так, лінгвіст А. Аверіна намагалася виявити співвідношення таких понять, як «слово» – «поле» – «концепт», та встановити їхню ієрархію. На думку дослідниці, ієрархічне співвідношення цих понять можна би було зобразити таким чином: «понятійне поле» – «концепт» – «семантичне поле» – «слово». Із цієї схеми зрозуміло, що концепт займає проміжне місце між понятійним полем та семантичним, але, з іншого боку, бачимо тісний зв'язок між поняттями концепт та семантичне поле (Аверіна, 2006). Для того, щоб максимально наблизити ці два поняття між собою, вважаємо за доцільне поєднати два підходи (когнітивний та семантичний), визначивши механізми моделювання фреймового концепту через лексико-семантичне поле та номінативне поле.

Останні наукові розробки О. Кубрякової та О. Селіванової, присвячені когнітивним аспектам лінгвістики, представляють концепт, як один із центральних, ключових термінів апарату когнітивної лінгвістики (Селіванова, 2006). Його представлено двосторонньою ментальною сутністю, яка має психічний і мовний бік: у психіці – це об'єкт ідеальної природи, що втілює певні культурно зумовлені уявлення носія мови про світ і водночас є прототипом групи похідних понять; у мові концепт має певне ім'я, оскільки реальність відображується у свідомості не безпосередньо, а саме через мову (Селіванова, 2006). За визначенням Р. Павільоніса, «концепт – частина концептуальної системи, те, що індивід думає, уявляє, знає про об'єкти світу» (Павиленис, 1983: 36).

О. Селіванова розглядає концепт як інформаційну структуру свідомості, організовану одиницю пам'яті, що містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербаль-

них, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого (Селіванова, 2006: 256). «Концепт є ментальною репрезентацією, яка визначає, як речі пов'язані між собою, і як вони категоризуються», – стверджує А. Бабушкін (Бабушкін, 1996: 16).

Отже, під концептом розуміємо дискретне ментальне утворення, що є базовою одиницею мисленнєвого коду людини, має відносно впорядковану внутрішню структуру, є результатом пізнавальної (когнітивної) діяльності людини в суспільстві, несе комплексну, енциклопедичну інформацію про певний предмет чи явище, про інтерпретацію цієї інформації суспільною свідомістю та ставлення суспільства до цього явища чи предмету.

На думку Н. Пилячик, об'єктна основа концепту в когнітивній лінгвістиці досить широка, до неї входять усі типи лексичних і граматичних значень одиниць кодифікованої природної мови, що піддаються опису в термінах, розроблених для представлення знань, елементами яких є фрейми, сценарії, моделі тощо. У той же час зацікавлення лінгвокогнітологів не обмежуються національною концептосферою, а поширюються на концептуальну сферу невербальних ідіосимволів універсального предметного коду (Пилячик, 2017).

Допускаючи існування невербалізованих концептів, когнітивна лінгвістика займається типологією вербалізації смислів. Дослідження когнітивної лінгвістики мають типологічну спрямованість та сфокусовані на виявлення спільних закономірностей у формуванні ментальних уявлень. Фактично вони зорієнтовані на семасіологічний вектор: від смислу (концепту) до мови (засобів його об'єктивації).

Концепт не виводиться безпосередньо зі значень слова, а є результатом співвідношення словникового значення з особистим та колективним досвідом. Окрім того, концепти не лише мисляться, вони ще й емоційно переживаються і мають здатність інтенсифікувати духовне життя людини. Підґрунтям для утворення концепту є ті явища реальної дійсності, які стають предметом оцінки. Проте для того, щоб оцінити об'єкт, людина повинна «перепустити» його через себе, а момент «перепускання» і оцінювання стає моментом утворення будь-якого концепту у свідомості носія культури (Пилячик, 2017).

Сучасна лінгвістика відіграє вагомий роль у пізнанні концептуальної картини світу та принципів описання окремих її фрагментів. Центральною ідеєю, яка поєднує численні когнітивні дослідження мови та мовних значень, стали своєрідні

уявлення про те, що наші знання, відображені в мовній формі, розподіляються за допомогою певних структур – когнітивних моделей, і те, що мовні категорії – це лише наслідки саме такої організації наших знань.

Зважаючи на те, що одним із постулатів когнітивної лінгвістики, відмінною рисою якої є «погляд на мову як на ментальний феномен», вважається уявлення про природну мову як основну форму фіксації знань про світ, категорія знання знаходиться у фокусі уваги чисельних когнітивно орієнтованих досліджень. За мету вони ставлять встановлення закономірностей отримання, обробки і зберігання знань, отриманих у наслідок почуттєвого сприйняття і життєвого досвіду та звернення до мовних форм, в яких відбувається об'єктивація цих знань (Марчук, 2009).

Нинішній накопичений наукою досвід не ставить під сумнів наявність певних звуко-символічних «правил», релевантних для окремих мов. Однак у дослідницькому середовищі існують суттєві розбіжності, які за суттю можна розвести по трьох основних керунках: характер звуко-символізму, його природа та методика експериментального вивчення звуко-символізму.

У структурі ониматопей можна виокремити певні інтегральні (нерелевантні) артикуляційні параметри, що дають можливість говорити про універсальний характер звуконаслідувань, з одного боку, а з іншого – відповідні диференційні (релевантні) ознаки, істотні для протиставлення ониматопей однієї мови аналогічним утворенням в інших мовах (Жаботинская, 1997: 6).

Необхідно відзначити, що змістовність звукової форми слова не слід підмінювати його лексичним значенням. У будь-якому випадку зіставлень можна виявити їхню гармонію, але не тотожність і не збіг (Соссюр, 1998). Семантика слова не може бути представлена в повному обсязі лише шляхом переліку ознак. Що стосується символічного значення звуку, то його доволі загальний характер дозволяє здійснити доволі повний опис шляхом встановлення набору ознак, сутнісних для символічного фонетичного значення.

Під час вивчення звуконаслідувальних слів немає підстав наполягати на умовному характері імітації в процесі звуконаслідування. Кожна окрема мова адаптує конкретні звуки у відповідності до своєї фонетичної системи. Саме тому, маючи однакові джерела походження, звуконаслідування можуть набувати тої чи іншої фонетичної форми в різних мовах світу.

Важливою особливістю когнітивної науки є комплексне дослідження людського інтелекту та

розуму. Одним із її головних завдань, з огляду на результати наукових досліджень, є прагнення надати мовним фактам та категоріям психологічного пояснення, а також знайти правильне співвідношення між мовними формами та їхніми ментальними репрезентаціями досвіду, який вони відображають у структурі знання.

Нове бачення мови, як вагової «когнітивної складової частини людського мозку», помітно змінило методи, цілі та завдання лінгвістичних досліджень, де все більше переважає думка про те, що зрозуміти природу мови можна лише завдяки людській сутності та людському світосприйняттю в цілому.

Ономатопоетична лексика сформувала особливий фонд звукових образів у лексичній системі японської мови, завжди була предметом детального дослідження японських лінгвістів. Вони стали активно досліджувати ониматопоею японської мови лише починаючи з другої половини ХХ ст. Це пов'язано з тим, що японська мовознавча традиція до середини ХІХ ст. взагалі не виходила за межі текстологічних досліджень. Філологи тривалий час займались переважно мовностилістичною інтерпретацією класичних літературних творів. Японську розмовну мову та діалекти, до лексичного складу яких входить значна кількість звуко-символізмів, майже не досліджували, а аналіз ониматопоетичної лексики в поетичних творах, де вона зустрічається доволі часто, обмежувався тлумаченням семантики та етимології навколо такого роду лексичних одиниць (Кобе-лянська, 2013).

Однак, як зазначається в «Історії мовознавства» І. Сусова, саме в руслі етимологічних пошуків на початку ХІХ ст. формується перша в Японії теорія походження мови (Сусов, 1999). Її автор, Судзукі Акіра, виділяє чотири головні шляхи формування мови:

- 1) наслідування голосів тварин;
- 2) наслідування людського голосу;
- 3) наслідування звуків природи;
- 4) зображення дій і станів.

При цьому він надавав перевагу звуконаслідуванню завдяки багатству японської мови та впливу на звуконаслідувальну та звуко-символічну лексику. Судзукі Акіра – один із перших лінгвістів Японії, хто наважився заперечити уявлення про те, що мова була передана людям синтоїстськими богами вже в готовому вигляді (Кобе-лянська, 2013).

Починаючи з другої половини ХІХ ст., завдячуючи значному впливу європейського мовознавства, японські лінгвісти поступово розширюють

коло своїх лінгвістичних інтересів. Уже в працях Ф. Оцукі та інших відомих японських філологів кінця XIX ст. спостерігається своєрідний оригінальний синтез наукових традицій національної лінгвістичної школи з європейською мовознавчою традицією.

У першій половині XX ст. в Японії починається активний розвиток національного теоретичного мовознавства. Серед найвідоміших лінгвістів цього періоду слід відзначити доробок Й. Ямади, який заклав підґрунтя японської психолінгвістики, Д. Мацусіти, автора оригінальної «породжуючої граматики», розробленої ним безпосередньо для японської мови. Також на особливу увагу заслуговують праці С. Хашімото, який розвив ідеї Ф. де Соссюра відповідно до японської національної лінгвістичної традиції і розробив детальну класифікацію граматичних одиниць японської мови, а також Х. Арісака і М. Токієда, які є основоположниками японської фонології (Кобелянська, 2013).

Щодо сучасних досліджень у галузі оноματοпеї японської мови, то, насамперед, слід відзначити Аманума Ясуші, Кіндаїчі Харухіко, Оно Масакіро, Хошіно Кадзуко, Кімі Акіта, Торатані Кійоко та ін. Саме ці лінгвісти не тільки досліджували оноματοпею, як об'єкт суто наукового інтересу, а й створили цілу низку тлумачних та двомовних словників оноματοпоетичної лексики сучасної японської мови.

Практично всі японські дослідники оноματοпеї під цим мовним явищем та відповідним терміном, яким це явище позначається, розглядають те ж саме, що їхні європейські та американські колеги, а саме – закономірний фонетично вмотивований зв'язок між звуковим складом слова й акустичною ознакою відповідного денотата, умовну імітацію різноманітних звуків доквілля фонетичними засобами даної конкретної мови. Однак завдяки значній розповсюдженості явища звуконаслідування в японській мові, а також багатству і різноманіттю лексичних одиниць, які фахівці традиційно відносять до оноματοпоетичної лексики, в японській лінгвістиці оноματοпея розглядається і тлумачиться значно ширше і глибше, ніж у європейській чи американській.

Відомий японський дослідник А. Мацумура ділить оноματοпоетичні слова японської мови на дві групи, в залежності від якості звуків: гісейго (擬声語 (giseigo)) – суто слова-звуконаслідування, які імітують крики тварин, або відтворюють різ-

номанітні природні та органічні шуми, наприклад, ワンワンと鳴る (wanwan to naku) – гавкати, ざーざー降る (zaa zaa furu) – лити як із відра, про дощ і, гітайго (擬態語 (gitaigo)) – слова, що викликають те чи інше образне уявлення у слухача, наприклад, さっぱりする (sappari suru) – бути чистим та охайним, ぽつんと座る (potsunto suwaru) – самотньо сидіти. Проте слід зазначити, що межа між названими групами є рухомою (森田, 1991).

Проте, крім вищеназваних термінів, існують також гіонго (擬音語 (giongo)) – аналог терміну звуконаслідування в його вузькому розумінні. Це слова, які позначають голоси чи звуки впливу на неживі предмети і передають їх у звуковій формі, наприклад ぱちぱちと手を叩く (pachipachi to te wo tataku) – плескати в долоні, カランカランと鳴る (karan karan to naru) – дзвонити у дзвін.

Окрім трьох основних термінів, про які зазначалося вище, існують ще декілька, що використовуються у даній сфері: オノマトペア (onomatoroeia) – «ономатопея» або «звуконаслідування», 音画 (onga) – «вираження звуку», 音声の象徴 (onsei no shouchou) – «звукові символи», 音象徴 (on shouchou) – «звуковий символізм», 象徴語 (shouchougo) – «слово – символ», 意味の象徴 (imi no shouchou) – «символи змісту», 模様語 (moyougo) – «слова, що описують стан і ситуацію» (森田, 1991).

Більшість оноματοпоетичних слів, виконуючи функцію експресивної характеристики людини, мають синоніми, виражені іншими одиницями або іншими оноματοпоетичними словами. Експресивні характеристики дій та станів людини є малодослідженою сферою японської лексики. Оноματοпоетичні слова у функції експресивної характеристики людини простежуються у великих тематичних групах і мають системний характер.

Висновок. Отже, важливою особливістю когнітивної науки є комплексне дослідження людського інтелекту та розуму. Одним із її головних завдань з огляду на результати наукових досліджень є прагнення надати мовним фактам та категоріям психологічного пояснення, а також знайти правильне співвідношення між мовними формами та їхніми ментальними репрезентаціями досвіду, який вони відображають у структурі знання. Кожна окрема мова адаптує конкретні звуки у відповідності до своєї фонетичної системи. Саме тому, маючи однакові джерела походження, звуконаслідування можуть набувати тої чи іншої фонетичної форми в різних мовах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверина А. В. К проблеме соотношения семантики слова, концепта и семантического поля // Актуальные проблемы германистики. 2006. Вып. 10, ч. 1. С. 10–23.
2. 有坂, 1944 – 有坂 秀世 「國語音韻史の研究」 (Kokugo on'inshi-no kenkyu). 東京, 1944. 561 p.
3. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж, 1996. 104 с.
4. Беляевская Е. Г. Концептуальный анализ: модифицированная версия методов структурной лингвистики // Концептуальный анализ языка: современные направления исследования: [сб. науч. трудов]. М.-Калуга, 2007. С. 134–180.
5. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования // Лінгвістичні студії. Вип. II. Черкаси, 1997. С. 3–11.
6. Кобелянська О. Дослідження явища ономапої в японській лінгвістиці // Мовні і концептуальні картини світу. 2013. Вип. 45. С. 49–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_45_10.
7. Марчук У. Б. Асоціативний потенціал лінгвокультурних концептів у різносистемних мовах: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Київ, 2009. 233 с.
8. Павиленис Р. И. Проблема смысла. Современный логико-философский анализ языка. М., 1983. 286 с.
9. Пилячик Н. Є. Моделювання фреймового концепту ЯВИЩА ПРИРОДИ у рамках когнітивної лінгвістики // Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури. Житомир, 2017. URL: <http://nniif.org.ua/File/17pemfk.pdf>.
10. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: [термінологічна енциклопедія]. Полтава: Довкілля-К., 2006. 716 с.
11. Степанов Ю. С. Концепты. Тонкая пленка цивилизации. М., 2007. 248 с.
12. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики. К., 1998. 324 с.
13. Сусов И. П. История языкознания. Тверь, 1999. URL: http://www.e-reading.org.ua/book_reader.php/55301/Susov_-_Istoriya_yazykoznanija.html.
14. 田森, 1991 – 田森 育弘良 「日本語オノマトペの研究」 (Nihongo onomatope-no kenkyu) 神戸, 1991. 220 p.

REFERENCES

1. Averina, 2006 – Averina A.V. K probleme sootnosheniya semantiki slova, kontseptu i semanticheskogo polya [Problems of relation between concept and semantics area] // Aktualnye problemy germanistiki. 2006. Vyp. 10, vol. 1, p. 10-23 [in Russian]
2. 有坂, 1944 – 有坂 秀世 「國語音韻史の研究」 (Kokugo on'inshi-no kenkyu). 東京, 1944. 561 p.
3. Babushkin, 1996 – Babushkin A.P. Tipy kontseptov v leksiko-frazeologicheskoy semantike yazyka. [Types of translation in semantics of language] Voronezh, 1996. 104 p. [in Russian]
4. Belyaevskaya, 2007 – Belyaevskaya E.G. Kontseptualnyi analiz: modifitsirovannaya versiya metodov strukturnoy lingvistiki // Kontseptualnyi analiz yazyka: sovremennyye napravleniya issledovaniya. [Conceptual analysis of modern language modification] M. – Kaluga, 2007. p. 134-180 [in Russian]
5. Zhabotinskaya, 1997 – Zhabotinskaya S.A. Kognitivnaya lingvistika: printsypy kontseptualnogo modelirovaniya [Cognitive linguistics: basis of literary modelling] // Lingvistychni studii. Vyp. II. Cherkasy, 1997. p. 3-11 [in Russian]
6. Kobelyanska, 2013 – Kobelyanska O. Doslidzhennya yavyscha onomatopei v yaponskii lingvistytsi [Onomatopoeia in Japanese linguistics] // Movni I kontseptualni kartyny svitu. 2013. Vol.45 p.49-60. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_45_10 [in Ukrainian]
7. Marchuk, 2009 – Marchuk U.B. Asotsiatyvnyy potentsial lingvokulturnyh kontseptiv u riznosystemnyh movah [Associative potential linguacultural concepts in different languages] : PhD paper: 10.02.15 Kyiv, 2009. [in Ukrainian]
8. Pavilenis, 1983 – Pavilenis R. I. Problema smysla. Sovremenny logiko-filosofskiy analiz yazyka. [The problem of sense. Modern analysis of language M., 1983. 286 p. [in Russian]
9. Pylyachyk, 2017 – Pylyachyk N. E. Modelyuvannya freymovogo kontseptu yavyscha pryrody u ramkah kognityvnoyi lingvistyky [Modelling of frame concept in cognitive linguistics] // Aktualni problem suchasnoyi lingvistyky ta metodyku ykladannya movy i literatury. Zhytomyr, 2017 <http://nniif.org.ua/File/17pemfk.pdf> [in Ukrainian]
10. Selivanova, 2006 – Selivanova O.O. Suchasna lingvistyka: [terminologichna entsyklopedia] [modern linguistics encyclopedia]. Poltava: Dovkillya – K., 2006. 716 p. [in Ukrainian]
11. Stepanov, 2007 – Stepanov Y.S. Kontsepty. Tonkaya plenka tsyvilizatsyy [Concepts. Cover of civilization]. M., 2007. 248 p. [in Russian]
12. Sossur, 1998 – Sossur F. Kurs zagalnoi lingvistyky. [Course of general linguistics] K., 1988. 324 p. [in Ukrainian]
13. Susov, 1999 – I.P. Istoriya yazykoznanija [The history of linguistics]. Tver, 1999. https://www.e-reading.club/book%20reader.php/55301/Susov_-_Istoriya_yazykoznanija.html [in Russian]
14. 田森, 1991 – 田森 育弘良 「日本語オノマトペの研究」 (Nihongo onomatope-no kenkyu) 神戸, 1991. 220 p.